

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT MOLIYA INSTITUTI

«BIZNES VA TADBIRKORLIK» KAFEDRASI

REFERAT

Mavzu Bank tizimi. Pul-kredit siyosati

TOShKENT - 2016

Reja

- 1. Banklar va ularning bozor iqtisodiyotidagi vazifalari.**
- 2.Pul-kredit siyosatining maqsadlari, vositalari va ko'rinishlari.**
Depozitlarni majburiy zahiralash normasi.
- 3. Ochiq bozordagi operatsiyalar va hisob stavkasi.**
- 4. Juhon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida O'zbekistonning bank tizimini mustahkamlash va pul-kredit siyoyosatini takomillashtirish yo'nalishlari.**

1. Banklar va ularning bozor iqtisodiyotidagi vazifalari

Moliya bozoridagi operatsiyalar moliya muassasalari vositasida amalga oshiriladi. Bunday mussasalarga turli xil banklar, birjalar, depozitariylar, sug'urta kompaniyalari, investitsiya fondlari, agentliklar va h.k.lar kiradi.

Pul munosabatlarining rivojlanishi banklarni yuzaga keltirgan. Bank iqtisodiyot ishtirokchilarining pul yuzasidan bo'lgan aloqalariga xizmat qiluvchi institut (muassasa)dir. Pul bilan bog'liq xizmatlarni ko'rsatuvchi tashkilotlar ko'p, ammo ularning markazida banklar turadi. O'zbekiston Respublikasining «Banklar va bank faoliyati to'g'risida»gi qonunida, bank nima, degan savolga quyidagicha javob topish mumkin:

Bank - tijorat tashkiloti bo'lib, bank faoliyati deb hisoblanadigan faoliyat turlari majmuini amalga oshiradigan yuridik shaxsdir.

Hamma pul to'lovlari (transfertlar) banklar orqali o'tadi. Banklar quyidagi ishlarni amalga oshiradi:

- pul va qimmatli buyumlarni omonatga olib, saqlab beradi;
- pul bilan bo'ladigan hisob-kitob opretsiyalarini, xususan, pul to'lash ishlarini bajaradi;
- chet el valyutasini sotadi va sotib oladi;
- o'z qo'lidagi pulni qaytarish, foizlilik va muddatlilik sharti bilan unga (muhtojlarga) qarz (ssuda)ga beradi, ya'ni, kredit bilan shug'ullanadi;
- o'z puliga aktsiya sotib olib, uni boshqa sohaga joylashtiradi;
- biznes yuzasidan maslahat beradi va hokazo.

Bank ishi pul olamida bo'ladigan biznesdir. Bank biznesi foyda topish maqsadida yuritiladi.

Markaziy bankning monopolik mavqeい uning mamlakatdagi pul va pirovard natijada iqtisodiy barqarorlik uchun alohida javobgar ekanligi bilan chambarchas bog'liq.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining bosh maqsadi va asosiy vazifalari quyidagilar:

“Markaziy bankning bosh maqsadi milliy valyutaning barqarorligini ta’minlashdan iborat.

Asosiy vazifalari:

Monetar siyosatni hamda valyutani tartibga solish sohasidagi siyosatni shakllantirish, qabul qilish va amalga oshirish;

O’zbekiston Respublikasida hisob-kitoblarning samarali tizimini tashkil etish va ta’minlash;

Banklar,kredit uyushmalari va garovxonalar faoliyatini litsenziyalash hamda tartibga solish,banklar, kredit uyushmalari, garovxonalarini nazorat qilish, qimmatbaho qog’ozlar blankalari ishlab chiqarishni litsenziyalash;

O’zbekiston Respublikasining rasmiy oltin valyuta rezervlarini, shu jumladan kelishuv bo'yicha hukumat rezervlarini saqlash va tasarruf etish;

Davlat byudjeti kassa ijrosini Moliya vazirligi bilan birgalikda tashkil etishdan iboratdir”*

Tijorat banklari Markaziy bankda o’z qisqa muddatli va o’rta muddatli majburiyatlaridan muayyan foiz hajmida eng kam zahira deb yuritiladigan foizsiz omonatlarni saqlashga majbur.

Markaziy bank banklar faoliyatini nazorat qilishda o’zining mintaqaviy bo’linmalari orqali kredit muassasalaridan majburiy ravishda axborot, oylik hisobot va yillik yakuniy balans ma'lumotlarini taqdim etish asosida qatnashadi.

Kredit muassasalarining bo’ysinishiga qarab bank qonunchiligi hamda kredit tizimining pastdan yuqoriga tomon tarkibiy tuzilishiga muvofiq tarzda bank tizimini ikki asosiy: bir bosqichli va ikki bosqichli turga ajratish mumkin.

Bir bosqichli bank tizimi doirasida barcha kredit muassasalari, jumladan, Markaziy bank ham, yagona bosqichda turadi hamda mijozlarga kredit - hisob xizmati ko’rsatishda bir xil vazifalarni bajaradi.

Ikki bosqichli tizimda banklar o’rtasidagi o’zaro munosabatlar bo’yiga (vertikal) va eniga (gorizontal) yo’nalishlarida tuzilishiga asoslanadi. Vertikal – rahbarlik qiluvchi, boshqaruvchi markaz hisoblangan Markaziy bank bilan quyi

bo'g'inlar – tijorat va ixtisoslashgan banklar o'rtasidagi bo'ysunish munosabatlari, gorizontal-turli quyi bo'g'inlar o'rtasidagi teng huquqli sheriklik munosabatlari tushuniladi.

2.Pul-kredit siyosatining maqsadlari, vositalari va ko'rinishlari. Depozitlarni majburiy zahiralash normasi.

Pul-kredit siyosati deganda, to'liq bandlik sharoitida yalpi milliy mahsulotni ishlab chiqarishga inflyatsiyaning ta'sirini kamaytirish yoki bartaraf etish maqsadida muomaladagi pul miqdorini o'zgartirishga qaratilgan chora-tadbirlar tushuniladi. Pul kredit siyosati davlat tomonidan belgilanadi va uni Markaziy Bank amalga oshiradi.Uning yordamida har qanday davlat mamlakatda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash vazifasini hayotga tadbiq etadi.

Pul kredit siyosatini amalga oshirishning pirovard maqsadlari iqtisodiy o'sish, to'liq bandlikni, baholarning hamda to'lov balansining barqarorligini ta'minlashdan iborat.

Bu maqsadlarga erishish uchun milliy valyutani muomaladagi pul massasi, foiz stavkasi va milliy valyuta almashinuv kursining optimal kattaliklarini ta'minlab turish zarur bo'ladi. Bu vazifalarni amalga oshirish uchun Markaziy Bank qator vazifalardan foydalanadi.

Pul-kredit siyosatining uchta asosiy vositasi ajratib ko'rsatiladi:

1. Hisob stavkasi;
2. Majburiy zahiralar normasi;
3. Ochiq bozordagi operatsiyalar.

Markaziy bank ular yordamida pul yoki asosan bank depozitlari ko'rinishidagi pul massasiga yoki foiz stavkasiga ta'sir o'tkazadi, taklifini o'zgartiradi va shular orqali pul-kredit muomalasini tartibga solib turadi.

Pul-kredit siyosatini yuritish vositalaridan biri –majburiy bank zahira me'yorini o'zgartirish siyosatidir. Majburiy zahiralar – bu, kredit maqsadlari uchun ishlatilmaydigan bank omonatlarining bir qismidir.

Zahira normasi ikki asosiy funksiyani bajaradi: bank likvidligini joriy tartibga solish uchun sharoit yaratadi va kredit emissiyasini cheklaydi. Markaziy bank tijorat banklari Markaziy bankda ushlab turishga majbur bo'lgan zahiralarning eng quyi normasini o'rnatadi va shu vosita yordamida ular kreditlash qobiliyatiga, imkoniyatiga ta'sir etadi. Bu me'yor qanchalik yuqori bo'lsa, ortiqcha zahiralar shunchalik kam va tijorat banklarining kredit berish yo'li bilan «pullarni barpo etish» qobiliyati past bo'ladi. Ilk majburiy zahira normalari AQSh da 1865 yilda joriy qilingan edi. Agar Markaziy bank majburiy bank zahirasini kamaytirsa, ortiqcha bank zahiralari ortadi, bu esa pul taklifining multiplikatsion ortishiga olib keladi. Masalan, ushbu me'yor 25 % bo'lsa, unda bankka qo'yilgan 800 so'mdan 200 so'm majburiy bank me'yorini tashkil etadi. Bunda bank faqat 600 so'mni qarzga berishi mumkin bo'ladi. Endi faraz qilaylik, me'yor 10 % ga tushiriladi, unda bank 720 so'mni qarzga berish imkoniyatiga ega bo'ladi va boshlang'ich pul taklifini 720 so'mga oshiradi.

Majburiy bank zahirasi me'yorini ko'tarish yordamida pul taklifini kamaytiradi. Zero, bu banklarning ortiqcha bank zahiralari qisqarishiga olib keladi. Pul-kredit siyosatini o'tkazishda bu vosita butun bank tizimining asoslariga ta'sir etadi. Turli mamlakatlarda qo'llanilayotgan majburiy zahira normalari turlichadir. Yuqori inflyatsiya darajasi sharoitida Janubiy Koreyada bu norma -100 foiz bo'lgan bo'lsa, Italiyada -25 foizni, Yaponiyada bor yo'g'i -2.5 foizni tashkil etadi.

O'zbekiston Respublikasida majburiy zahiralash normasi keyingi o'n yil davomida sezilarli darajada kamaydi .

Bunday pasayish pul multiplikator miqdorining kattalashishiga va albatta iqtisodiyotda pul taklifining ko'payishiga olib keladi.Tijorat banklari ortiqcha rezervlarining ko'payishi ularning aktiv operatsiyalarini ko'paytiriadi va bu iqtisodiyotning real sektori rivojlanishiga ijobjiy ta'sir ko'rsatadi.

Pul kredit siyosati vositalari albatta alohida-alohida ishlatalishi shart emas. Aksincha ko'pincha bir necha vosita birdaniga qo'llanilishi, ya'ni kompleks siyosat o'tkazish amaliyotda tez-tez uchrab turadi.

Xo'sh, pul-kredit siyosatining oqibatlari qanday? Davlat tomonidan amalga oshiriladigan pul-kredit siyosati YaIM, bandlik va baholar darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Faraz qilaylik, iqtisodiyotda ishlab chiqarish qisqarmoqda va ishsizlar soni ortib bormoqda. Bunday sharoitda davlat Markaziy bank orqali pul taklifini biz yuqorida ko'rib chiqqan vositalar yordamida oshirishga harakat qiladi. Natijada pul taklifi o'sadi, foiz stavkasi esa kamayadi. Bu esa investitsiyalarga bo'lgan talabni oshiradi va o'z navbatida, YaIM miqdorining ko'payishiga olib keladi. Bu bilan davlat ma'lum davrda o'z maqsadiga erishadi, ishlab chiqarishning orqaga ketishi to'xtaydi, ishsizlar soni kamayadi, jamiyatning daromadlari esa oshadi.

Pul-kredit siyosatining oqibati to'g'risida gapirganda, bu siyosatning qisqa muddatli va uzoq muddatli oqibatlarini farqlash kerak. Agarda qisqa muddatli davrda davlat pul taklifini oshirilishi natijasida YaIM miqdori o'sishini rag'batlantirilgan hamda ma'lum darajada samaradorlikka erishilgan bo'lsa, uzoq muddatli davrda bu choralarining samaradorligi pasayishi mumkin.

3. Ochiq bozordagi operatsiyalar va hisob stavkasi.

Ochiq bozordagi operatsiyalar – Markaziy bank tomonidan davlat obligatsiyalarini (qimmatli qog'ozlarni) tijorat banklari va aholidan sotib olish va ularga sotish bo'yicha operatsiyalardir. Markaziy bank tijorat banklaridan yoki aholidan bu qimmatli qog'ozlarni sotib olar ekan, tijorat banklari zahiralarini sotib olingan obligatsiyalar miqdori hajmida ko'paytiradi. Bu zahiralar pul bazasiga kiradi, ya'ni yuqori quvvatli pullar bo'lganligi uchun pul taklifi multiplikativ ko'payadi. Markaziy bank tijorat banklari va aholiga obligatsiyalarini sotish bilan zahiralarini hamda tijorat banklarining kredit berish qobiliyatini kengaytiradi. Bu holda pul taklifi qisqaradi.

Hozirda hamma mamlakatlarda pul miqdorini tartibga solishda ochiq bozordagi operatsiyalarni, ya'ni davlat qimmatli qog'ozlarini taklif qilish usulidan keng foydalanilmoqda. Ushbu operatsiyalarni Markaziy bank asosan nufuzi katta banklar guruhi bilan birgalikda amalga oshiradi.

Pul bozorida muomalada pul miqdori ortiqchaligi mavjud deb faraz qilamiz. Tabiiyki, Markaziy bank ortiqcha pul massasini kamaytirishga harakat qiladi. Buning uchun, o'zida mavjud bo'lgan o'zining qimmatli qog'ozlarini u ochiq bozorda aholi va banklarga taklif etadi, ular esa uni xarid qila boshlaydilar. Davlat qimmatli qog'ozlarini (sotish yoki xarid qilish yo'li bilan) taklifi oshib borgan sari, unga bo'lgan baho pasayadi, o'z navbatida, unga bo'lgan foiz (ya'ni, qimmatli qog'ozlarni sotib olganlarga foiz shaklida to'lanadigan haq) oshadi, bu esa unga bo'lgan talabni oshiradi. Banklar va aholi qimmatli qog'ozlarni ko'proq xarid qila boshlaydi, pirovard natijada banklarning zahiralari qisqaradi, o'z navbatida, bu hol pul taklifining bank multiplikatoriga teng nisbatda qisqarishiga, shuningdek, bank zahirasi va pul taklifining ortishiga olib keladi. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki ham pul kredit siyosatini yuritishda bu vositaning rolini keskin oshirishni maqsad qilib olgan.

Pul - kredit siyosatini amalga oshirishning muhim vositalardan biri – bu, hisob stavkasi siyosatidir. Hisob stavkasi yoki qayta moliyalash stavkasi deb Markaziy bank tomonidan tijorat banklariga beriladigan ssudaning foiz stavkasi tushuniladi. Bu ssudalarni tijorat banklari ayrim ko'zda tutilmagan zarurat tug'ilganda va moliyaviy ahvoli mustahkam bo'lgan hollardagina oladilar. Hisob stavkasining pasayishi bilan tijorat banklarida Markaziy bankdan qo'shimcha zahiralarni olish imkoniyatlari kengayadi. O'z navbatida, bu tijorat banklarining zahiralardan yangi kreditlar berish bilan pul taklifini ko'paytiradi. Yana shunday hollar mavjudki, Markaziy bank hisob stavkasini ko'tara borib, tijorat banklari tomonidan qo'shimcha zahiralarni olish yo'lidagi to'siqlarni biroz ko'targanday bo'ladi va kreditlar berish bo'yicha ularning faoliyatini pasaytiradi, shu yo'l bilan pul taklifini cheklaydi. Agar ushbu stavka past bo'lsa, unda tijorat banklari ko'proq kredit olishga harakat qiladilar. Natijada banklarning ortiqcha zahiralari ortib

boradi va muomaladagi pul massasi miqdorining oshib borishiga olib keladi. Agarda hisob stavkasi miqdori yuqori bo'lsa, unda banklar kamroq kredit olishga, olganlarini esa qaytarib berishga harakat qiladilar, pirovard natijada ortiqcha bank zahiralari qisqaradi, muomaladagi pul miqdori kamayadi.

12 -jadval

O'zbekiston Respublikasida foiz stavkalarining o'zgarishi (%)

Davr	Yillik qayta moliyalash stavkasi	Qisqa kreditlar o'rtacha stavka	muddatli bo'yicha tortilgan	Yuridik shaxslarning so'mdagi muddatli depozitlari bo'yicha o'rtacha tortilgan stavka	Jismoniy shaxslarning so'mdagi muddatli depozitlari bo'yicha o'rtacha tortilgan stavka
2000	32,3	25,7	12,9	32,2	
2001	26,8	28,0	16,0	38,1	
2002	34,5	32,2	19,2	40,2	
2003	27,1	28,1	17,1	36,2	
2004	18,8	21,2	11,3	34,5	
2005	16,0	18,8	9,6	27,1	
2006	14,0*	19,4	9,8	16,7	
2007	14,0	18,5	9,4	20,3	

Manba: 1.Ekonomika Uzbekistana.Analiticheskiy byulleten za yanvar-mart

*15.07.2006 й.дан бошлаб.

2005 g., s.-13

2.Ekonomika Uzbekistana.Analiticheskiy byulleten za yanvar-dekabr

2005 g., s.-19

3.Pul-kredit sohasidagi mavjud vaziyat va monetar siyosatning 2008
yilga mo'ljallangan asosiy yo'nalishlari./ Bank
axborotnomasi, №6, 2008 yil fevral

2006 yil 15 iyuldan boshlab qayta moliyalash stavkasi 14 % etib belgilandi.

Pul-kredit siyosati asosida iqtisodiyotga pul-kredit siyosatining ta'sir etishi jarayonlarini o'rghanuvchi pul nazariyasi yotadi. Ushbu nazariyaga ikki xil yondashuvchi iqtisodchilar o'rtasida ko'p yillardan beri tortishuvlar bo'lib kelmoqda. Bularga neokeynschilar nazariyasi va zamonoviy pul miqdori nazariyasi tarafdarlarini kiritamiz. Har ikki nazariya tarafdarlari ham pul taklifining nominal YaIM ga ta'sirini inkor etmaydilar, ammo bu ta'sirning ahamiyatiga har xil baho beradilar. Keynschilar fikricha, monetar siyosat yuritishda foiz stavkasi darajasiga asoslanishi, monetaristlar fikricha esa, pul taklifining darajasiga asoslanishi lozim. Keynschilar bozor iqtisodiyotini tartibga solishda davlat aralashuvi shart deb hisoblashadi, monetaristlar esa uni ortiqcha deb hisoblaydilar.

Keynschilar pul taklifining YaMIga ta'sirini quyidagi ketma-ketlikda amalga oshadi deb hisoblashadi:

- pul taklifining o'zgarishi foiz stavkasining o'zgarishiga olib keladi;
- foiz stavkasining o'zgarishi o'z navbatida, investitsiyalarga bo'lgan talabning o'zgartiradi;
- investitsiyalarga talab o'zgarishi yalpi talab (yalpi xarajatlarning o'zgarishiga olib keladi);
- yalpi talabning o'zgarishi ishlab chiqarish hajmiga (YaIMga) ta'sir etadi.

Monetaristlar esa pul miqdorining o'zgarishi bilan YaMM o'zgarishi o'rtasida yaqinroq aloqa mavjud; ya'ni, pul miqdorining o'zgarishi bevosita YaMM

o'zgarishiga olib keladi deb hisoblashadi. Buni ular pulning miqdoriy nazariyasi tenglamasi bilan izohlaydilar.

Ayni paytda monetaristlar pulning aylanish tezligini barqaror deb hisoblaydilar, keynschilar esa, aksincha, beqaror deydilar.

Hozirda mavjud bo'lgan monetaristik siyosatning modellari bu ikki yondashuvni sintez qilgan, ya'ni, bu yondashuvlarning ijobiy jihatlarini qo'shib, o'zida aks ettiradi. Pul kredit siyosatining uzoq muddatli maqsadlariga erishish uchun monetaristik yondashuv ko'proq ishlatiladi. Shu bilan birga qisqa muddatli davrlarda esa davlat foiz stavkasiga ta'sir etish usulidan voz kechmaydi.

Markaziy Bank bir vaqtning o'zida ham pul massasini, ham foiz stavkasini o'zgartirmasdan ushlab turaolmaydi. Pulga talab o'sgan holatlarda maqsad foiz stavkasining barqarorligini ta'minlash bo'lsa Markaziy Bank pul taklifini oshirishga majbur bo'ladi. Bu tadbir yumshoq pul kredit siyosati deb yuritiladi.

Pul massasining ko'payib ketishiga yo'l qo'ymaslik uchun pul taklifini cheklash siyosatini qo'llash foiz stavkasining ko'tarilishiga olib keladi va bu siyosat qattiq pul kredit siyosati deb yuritiladi.

Agar pulga talab inflyatsiya tasirida ko'paysa qattiq pul kredit siyosatini qo'llash maqsadga muvofiq bo'ladi. Maboda pulga talab ishlab chiqarish va daromadlarning o'sishi oqibatida oshsa yumshoq pul kredit siyosatini qo'llash o'rinnlidir.

Pul kredit siyosatinig ishlab chiqarish hajmiga ta'siri birinchi paragrafda ta'kidlanganidek pul taklifi o'zgarishining foiz stavkasi darajasiga, foiz stavkasi o'zgarishining esa investitsiya xarajatlari hajmiga (bu bilan yalpi xarajatlar hajmiga ham) va yalpi xarajatlar o'zgarishining ishlab chiqarish ya'ni yalpi taklif hajmiga ta'siri ko'rinishida bosqichma - bosqich ro'y beradi. Foiz stavkasining pul taklifi o'zgarishiga tasirchanligi, yoki investitsiya xarajatlarining foiz stavkasi o'zgarishiga tasirchanligi past bo'lishi pul kredit siyosatini amalga oshirishda muammolarni keltirib chiqaradi.

Pul-kredit siyosati fiskal va savdo siyosatlari bilan chambarchas bog'liq. Agarda Markaziy bank qayd qilingan valyuta kursini saqlab turishni maqsad qilib

qo'ysa mustaqil (ichki) pul siyosatini olib borish mumkin bo'lmay qoladi. Chunki almashinuv kursini ta'minlab turish uchun valyuta zahiralarini ko'paytirib yoki kamaytirib turish iqtisodiyotda pul hajmiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Pul-kredit va fiskal siyosatlarni muvofiqlashtirish bilan bog'liq qiyinchiliklar ham mavjud. Agarda hukumat iqtisodiyotni davlat xarajatlarini oshirish orqali qo'llab-quvvatlashni amalga oshirmoqchi bo'lsa, uning muvaffaqiyatli amalga oshishi ko'proq pul-kredit siyosatining xarakteriga bog'liq. Chunki, bu mo'ljallanayotgan xarajatlar qimmatli qog'ozlar (ya'ni, obligatsiyalar)ni chiqarish evaziga amalga oshsa, pulga bo'lgan talab oshadi va natijada esa foiz stavkalari ko'tariladi. Bu esa investitsiya xarajatlarining kamayishiga olib keladi. Yoki Markaziy bank hukumatning yuqoridagi siyosatini qo'llab-quvvatlash uchun pul taklifini ma'lum miqdorda ko'paytirsa, pul qadrsizlanishi mumkin.

Umuman, barqaror pul-kredit siyosati hukumat tomonidan olib boriladigan fiskal siyosatga hamma vaqt ham mos kelavermaydi.

4. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida O'zbekistonning bank tizimini mustahkamlash va pul-kredit siyosatini takomillashtirish yo'nalishlari

Banklarning aktivlari o'sib borishi tijorat banklari tomonidan yuridik va jismoniy shaxslarning bo'sh turgan mablag'larini bank depozitlariga jalb qilinishi tufayli ham ta'minlandi.

Bugungi kunda mamlakatimiz bank tizimi kapitalining etarlik darajasi Bank nazorati bo'yicha xalqaro Bazel qo'mitasi talablari asosida belgilangan xalqaro standartlardan qariyb uch barobar ko'p ekanini ta'kidlash joiz.

Hozirgi vaqtida respublikamiz bank tizimining umumiy joriy likvidligi dollar hisobida 1,5 milliard dollardan ortiqdir. Bu tashqi nodavlat qarzlar bo'yicha to'lanishi kerak bo'lgan to'lovlar hajmidan 10 barobar ko'pdir. Bu esa bizda likvidlik, ya'ni to'lov larga qodirlik darajasi bo'yicha muammo yo'q, deb aytish uchun asos beradi.

Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni mustahkamlash, ularning kredit liniyalarini jalb qilish orqali banklarning investitsion jarayonlardagi ishtirokini kengaytirish maqsadida respublika tijorat banklari tomonidan xalqaro reyting kompaniyalarining kreditga layoqatlilik reytinglarini olish bo'yicha tegishli ishlar amalga oshirildi.

Xususan, «Mudis» agentligi bir yo'la 3 ta yo'naliш bo'yicha respublika bank tizimiga «barqaror» reyting bahosini berdi. «Mudis» xalqaro reyting agentligining hisobotida ta'kidlanishicha, agentlikning ijobiy bahosi mustahkam bank nazorati tizimida, bank sektorining yuqori o'sish potentsialida, moliya tizimining tarkibiy o'zgarishi va milliy iqtisodiyotning yuqori darajada o'sishida o'z ifodasini topdi.

13 -jadval

Xalqaro reyting bahosini olgan banklar	kompaniyalarining «barqaror» reyting
---	---

«Mudis»	«Fitch reyting»	«Standart end Purs»
TIF Milliy bank Ipoteka-bank	O'zsanoatqurilishbank Paxtabank	TIF Milliy bank Kapitalbank
G'alla-bank	Asakabank	
Aloqabank	Hamkorbank	
Turonbank	Ipak yo'li bank	
Kredit standart bank		

Solishtirma vazn bo'yicha kreditlar tijorat banklari aktivlarining tarkibida birinchi o'rinni egillaydi.

O'zbekiston tijorat banklarining depozitlari dinamik o'sish xususiyatiga ega. Qisman, bu aholi jamg'armalariga mablag' tushumlarining o'sishi bilan izohlanadi.

Milliy valyuta almashuv kursining maqsadli parametrlar doirasida bo'lishi va uning devalvatsiya darajasining bosqichma-bosqich pasaytirib borilishi iste'mol tovarlari narxlarini past darajada ushlab turish uchun qo'shimcha omil sifatida xizmat qildi

Ushbu tahlilimizga yakun yasab bank tizimi respublikamizda rivojlanib borayotganligi, tizimning moliyaviy barqarorligi mustahkamlanayotganligi, bu esa monetar siyosatning, bu siyosat vositalaridan foydalanishning samaradorligi oshishiga imkon berayotganligini ta'kidlashimiz mumkin.

Qisqacha xulosalar

Bank tizimi Markaziy bank va tijorat banklarini o'z ichiga oladi. O'zbekiston Respublikasida ikki bosqichli bank tizimi shakllangan.

Markaziy banning bosh maqsadi milliy valyutaning barqarorligini ta'minlashdan iborat.

Pul kredit siyosatini amalga oshirishning pirovard maqsadlari iqtisodiy o'sish, to'liq bandlikni, baholarning hamda to'lov balansining barqarorligini ta'minlashdan iborat.

Pul-kredit siyosatini amalga oshirishda foiz stavkasi, majburiy zahiralash normasi va ochiq bozordagi operatsiyalar kabi vositalardan foydalaniadi.

Ochiq bozordagi operatsiyalar pul-kredit siyosatining eng progressiv usuli bo'lib, uni qo'llash ko'lami ortib boradi.

O'zbekiston Respublikasida majburiy zahiralash normasi va qayta moliyalash stavkalari kamaytirib borilayotganligi, pul-kredit siyosatining nisbatan yumshatilayotganligidan dalolat beradi. Bu inflyatsiya sur'atlarining jilovlanganligi tufayli mumkin bo'ldi va investitsiyalar, yalpi talab hajmiga ijobjiy ta'sir ko'rsatadi.

Asosiy adabiyotlar

1. Asosiy vazifamiz – Vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligi yanada yuksaltirishdir / I.A.Karimov. – Toshkent: «O’zbekiston», 2010. – 34-50 b.
2. I.A.Karimov. “Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi, O’zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo’llari va choralar”. T.: O’zbekiston, 2009 yil. -56 b.
3. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning «Mamlakatimizni modernizatsiya qilish va kuchli fuqarolik jamiyati barpo etish – ustuvor maqsadimizdir» hamda «Asosiy vazifamiz – Vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir» nomli ma’ruzalarini o’rganish bo'yicha O'quv-uslubiy majmua.–Toshkent: Iqtisodiyot.- 2010, 53-60, 107-116 b.b.
4. B.Yu.Xodiev, A.Sh.Bekmurodov, U.V.G’ofurov, B.K.Tuxliev. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning «Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi, O’zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo’llari va choralar» nomli asarini o’rganish bo'yicha o'quv qo'llanma. – T.: Iqtisodiyot, 2009, 48-52, 106-113 b.b.
5. Vechkanov G.S., Vechkanova G.R. Makroekonomika.2-e izd.-SPb.:Piter, 2010, 168-174 s.s.
6. Mariganova E.A., Shapiro S.A. Makroekonomika. Ekspress kurs.: uchebnoe posobie- M.: KNORUS, 2010, 181-210 s.s.
7. Pul-kredit sohasidagi mavjud vaziyat va monetar siyosatning 2010 yilga mo'ljallangan asosiy yo'naliishlari./ Bozor, pul, kredit, №1, yanvar, 2010 yil, 16-26 b.b.
8. Vechkanov G.S., Vechkanova G.R. Makroekonomika; Uchebnik dlya vuzov , 3-e izd., dopolnennoe.-SPb.: Piter, 2009, 307-320 s.s.
9. Menkyu N.G. Printsipi makroekonomiki: 4-e izd./Per.s ang.–SPb.:Piter, 2009, 282-337 s.s.
10. Samuelson, Pol E., Nordhaus, Vilyam D. Makroekonomika,18-e izd.: per. s angl,-M.: OOO «I.D. Vilyams», 2009, 227-262 s.s.
11. Kiseleva E.A. Makroekonomika: Ekspress kurs: uchebnoe posobie.- M.: KNORUS, 2008, 176-194 s.s.

12. Abel E., Bernanke B. Makroekonomika. 5-e izd.- SPb.: Piter, 2008, 655-708 s.s.
13. Makroekonomika. Teoriya i rossiyskaya praktika: uchebnik / pod red. A.G.Gryaznevoy i N.N. Dumnoy.-5-e izd., pererab. I dop.-M.: KNORUS, 2008, 293-343 s.s.
14. Agapova T.A.Seregina S.F. Makroekonomika:Uchebnik.-7-e izd.pererab.i dop.- M.:Izdatelstvo "Delo i servis", 2005. 168-190 s.s.
15. Ishmuhamedov A.E., Djumayev Z.A, Jumayev Q. X. Makroiqtisodiyot. (O'quv qo'llanma).-T.: O'zbekiston Yozubchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2005. , 104-112 b.b.
16. Matveeva T.Yu. Vvedenie v makroekonomiku: uchebnoe posobie. Gos.un-t-Vissaya shkola ekonomiki.-3-e izd.-M: Izd.dom GU VShE, 2005, 373-402 s.s.
17. Axmedov D.K.,Ishmuxamedov A.E., Jumaev K.,Djumaev Z.A. Makroiqtisodiyot, T.: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti 2004, 125-133 b.b.